

MARSZ POLONII

Pieśń to powszechnie znana, choć pod różnymi tytułami – m.in. także jako *Marsz 1846 roku* czy, biorący się z pierwszych słów refrenu, *Marsz, marsz, Polonia* – lecz przedstawienie jej narodzin i dziejów nie jest łatwe. Być może ma wielkopolski rodowód, a warto też dodać, że *Marsz Polonii* wyrasta z pnia wspólnego z *Mazurkiem Dąbrowskiego*.

Na pierwsze ślady utworu trafiamy u początków powstania listopadowego. Otóż w pierwszych dniach grudnia 1830 roku do Kalisza wkroczyli kosynierzy i rozbili tamtejszy garnizon, a niebawem sformowano w Kaliskiem ochotniczy pułk jazdy. Wówczas powstała *Pieśń ułanów kaliskich*, której cztery pierwsze zwrotki zaczerpnięto z *Mazurka Dąbrowskiego*, a dwie kolejne dopisali kaliscy ułani; melodię zapożyczono z pieśni ludowej. Jej refren brzmiał tak: „Marsz, marsz, Polonia, nasz dzielny narodzie, odpoczniemy po swej pracy w ojczystej zagrodzie”. Jest to więc strofa, która pojawia się w późniejszych wersjach *Marsza Polonii*.

Niebawem, już po upadku powstania, pieśń odnotowano w dokumentach, sporządzonych w dwóch odległych od siebie miastach – w Krakowie i Warszawie, a przy tym pod różnymi tytułami: w notatniku Józefa Louisa, studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, jako *Śpiew kawalerii*, a w zbiorze Józefa Więckowskiego, akademika warszawskiego – jako *Marsz*. Także w tych dwóch wersjach pojawiają się zapożyczenia z *Mazurka Dąbrowskiego*.

Po kilku latach tę samą pieśń wydrukowano w *Śpiewniku polskim*, wydanym przez Bibliotekę „Mrówki” – lwowskiego czasopisma literackiego, tyle że pod tytułem *Marsz 1846 roku*. W latach kolejnego powstania, styczniowego, utwór pojawił się w nieco zmienionej wersji i pod tytułem *Marsz Czachowskiego*. Tytułowy bohater, Dionizy Czachowski (1810–1861), był jednym z najzdolniejszych dowódców zrywu narodowego, jesienią 1863 roku dowodził

powstańczymi oddziałami w Kieleckiem i Lubelskiem; poległ w boju w grudniu tego roku.

Jeszcze inna wersja *Marsza* pojawiła się w latach 1917–1918. Tym razem słowa utworu odwoływały się do, utworzonego w 1917 roku na Białorusi, I Korpusu Polskiego – pierwszej całkowicie niezależnej od zaborców (najpierw rosyjskiego, później pruskiego) polskiej formacji wojskowej. Dowodził nią gen. Józef Dowbor Muśnicki, później kierujący zwycięskim powstaniem wielkopolskim 1918–1919. Żołnierze Korpusu śpiewali pieśń z refrenem: „Marsz, marsz, Dowborze...”.

Największą popularnością utwór cieszył się w latach I wojny światowej. Był wówczas znany także poza Polską: w Stanach Zjednoczonych śpiewano go jako *Pieśń wolności* (lub *Marsz strzelców amerykańskich*) w obozie Niagara on the Lake, gdzie skoncentrowały się polskie oddziały, tworzone z inicjatywy Ignacego Jana Paderewskiego od kwietnia 1917 roku (tzw. Armia Kościuszkowska). We Francji nutę podjęli żołnierze „Błękitnej Armii”, którą od października 1918 roku dowodził gen Józef Haller (wcześniej dowódca II Brygady Legionów), jako *Marsz hallerczyków*. Z kolei, podczas II wojny światowej polscy żołnierze na Zachodzie tak zmienili słowa refrenu: „Marsz, marsz, Sikorski...”.

Dziś najbardziej znana jest pięcioletkowa wersja *Marsza Polonii*, z refrenem i trzecią strofką wyraźnie nawiązującą do *Mazurka Dąbrowskiego*. Z uwagi na występujące w tekście słowo „Polonia” – tak nazywamy Polaków stale mieszkających poza granicami naszego kraju – marsz od lat towarzyszy uroczystościom patriotycznym organizowanym przez Polaków na obczyźnie, a także świętom polonijnym w kraju.

Niżej przytaczamy osiem wybranych zwrotek pieśni; w licznych publikacjach można ich znaleźć znacznie więcej.